

Күч-көлсчирт оньдинд килмджән үзүлджәхмн

Республикин эдл-ахус болн äмтнә культурн бәәдл, урднв үзгдәд уга хурдар өсдж-йовна. Эн-көдлмшчирин, селәнә эдл-ахуи күч-көлсчирин, олт-äмтнә интеллигенцин шулт боли нилч. Тер учрар, цуг эн күцврмүдиг үүдәгч, хальмгин күч-көлсчирин бә-äдл-джиргъл — у, сарул гертә, көд-лмшиннв хөөн йоста гидг культурн кевәр — радио сонъсад, газет, журнал умшад амрдг аргъ-эвтә, ямаран чигн дуту-дунд уга бәәлгън — эднә бәрән дилврмүдләнв ирлцх зөвтә.

Мана күч-көлсчирин бәәдлиг эн тустнв эндр өдр авад хәләхлә, темдг-тә хүврлте бәәнә. Республикин центр болн райодар, колхозмудар боли сәәзмудар, зуг сүүлин күс-дундур, джилн дунд, ут-туршдан 2633 гер äмтн зуг бийстән бәрдж авцхав, 2098 гер дуусгдәд уга бәәнә. Кесг өрк-бүлмүд, шавр гермүдән хәд, дүнъгәсн сәәхн модн гертә бөл-цхав. Энүг цәәлгъхн төлә үлгүр керг уга, эн — олна нүднд ил. Олт äмтнә әрүл-менд харлгънд мана туурсн медицин данъгин белн. Медицинск специалистирин ик церг республикд көдлджәнә. Күч-көлсчир данъгин эднә дөнъ үзцхәнә. Республикд кесг эмчвр шинәс немдж ир-джәнә.

Республикин күч-көлсчир ганцхн материалн-бытовой биш, идейн тетквртә бәәцхәнә — эдн тасрлтан угагъар лекце сонъсцхана, олна көдлмшт орлцхана. Äмтнә джир-гъл бульглад бәәнә.

Болв, республикин газр болгън мел цугъар тегш ним бәәдлд бәәхш. Энтуст зөвәр темдгтә, тату-тартгс манд бәәнә. Улгүрлхд, ар газр авлго Элт балгъс авий. Ода чигн зөвәр олт өрк-бүл пәтрәр теткдәд уга. Тим болсн хөөн, эн өрк-бүлмүд явр дүнъгә культурн-бытовой бәәдлд бәәхинв келәд керг уга. 100-шаху ним өрк-бүл Элтд, кесг өрк-бүл райодар бәәцхәнә.

Бийстән зөв авад керг уга. Халь-мг улсин автоном тогтена бүрдәм-джин цаг чилдж йовна. Хойр джил шәд цуг эдл-ахусан шинәс делгрү-лдж йовнавдн. Äмтнә бәәхтә куль-турн бәәдл тетклгънә дамшт авхд, эн багъ болзг биш. Тим болдг бол-вчн, зәрм эдл-ахусин гардачвр, олт-äмтнд, нег үлү төрсн газрун нүүдк ирджәх хальмг өрк-бүлмүдт культурн-бытовой бәәдл бүрдәх бәәхтә, нам сәәнәр бәәршлүлдж, бүүрлүлгънд, болм дүнъгә чинр өгчәцхәхш. Иим йовдлмуд бәәхиг шишлнв үлгүр угагъар медүлдж болхмн. Танъгъчин күцәгч коми-тетд бәәдг, данъгин көдлдг кесг смүд ю чигн кеджәхш гидж келх кергтә. Йосар болхла, ним комиссмүдәс ик күцврмүд күләдж болхмн билә.

Эрүл-мендин боли бытовой хал-хар шиядгсн комиссмүдин үүл-двртнв шүүдк хәләм көдлмш уга.

Танъгъчин күцәгч комитетин ор-гинструкторск отделин ахлач үр Каргин бийнв, кен алык комиссд бәәхинв медхш, теднәннв нердинв протоколар хәәдж олна. Тим көд-лмшин хөөн, күцәгч комитет әв-рәннв сессий хурасн цагтан, тер комиссмүдин кесн-күцәсн көдлмшин тускар нег чигн әс сонъсннв ил үзгдджәнә. Эн комиссмүд юк әс кеджәхиг үр Каргин бийнв төр-тән әс авсн бәәдлтәгъяр: «рес-публикин комиссмүд көдлджәдго болх, райодин — көдлджәх зөвтә» — гинә.

Унәртнв келхлә, эн олна даал-гъврта көдлмш күцдән кедсн цаг-тан — багъ чидл биш. Танъгъчин күцәгч комитетд данъгин бәәдг, әрүл-менд харлгъна комиссин (ах-лачнв Никитина А. Д.), коммунальн бытовой боли тосхлтин комиссин (ахлачнв Эрдниев Б. Ә.) үүлдврннв әмрлүлх кергтә.

Бәәхтә, амгүлнв джиргъл бүр-дәлгън, олт күч-көлсчирин бий-синнв, күн болгъна, өрк-бүл бол-гъна өмн бас ик некврмүд тәв-нә. Юнъгәд гихлә, альд болв чигн — көдлмштән әс тидж олт дунд күн болгън данъгин олна төрт шунмгъа орлцачнв болад, терүгәрн олт-äмтнә бәәдл-джиргълин кем-джән өддлхд орлцхана. Öдр ирвәс ясрад, өддлджәх бәәхтә бәәдлиг үүдәгъачнв — цуг олна коллекти-вн көдлмш.

Райодар боли Элт балгъснд бүрдәгдсн культурн-бытовой комис-смүд, олна даалгъврит күцәдж, äмтнә бәәдл сәәхрүлдж, кеерүлгъ-нд ямаран чигн үүлдврмүд күцә-джәсмн уга. Элт балгъсна күцәгч комитет шидрхн шинәс бүрдәсн комисс (ахлачнв үр Польшинөва), белн болсн пәтрмүдәр äмт диглдж оруллгъна көдлмш кеджәхән-әврәннв цуг даалгъврән күцәснд тоолджана. Уни, äмтнә бәәдл-джиргъл яерулхд түрүн ишкдлнв — пәтрәр тетклгън, болв мана олт келн-äмтнә, олт әнъг үүлдвртә өрк-бүлмүд дотр, талдан чигн кесг халхарн олнас дөнъг күлә-джәхнв багъ биш. Бытовой комис-смүд, күч-көлсчирин гермүдинв эргдк йовдж, теднә бәәдлинв шин-джлх зөвтә, бүлд бәәх дуту-дундиг үздж, кергтә дөнъгән күргх зөвтә. Улгүринв келхд, зәрм өрк-бүлмүдин бичкдүд, эк-эцкнв гемтә-шалттә, көгшн-земинв нанв чигн олт өүсн учрар школд ордг аргъ уга бол-джах хаалгъс чигн харгъхмн. Эн төрт олна комиссмүд онъг өглгън, нег үлү өда, сургъулин джил өклджәх цагт йир ик чинртә.

Бәәхтә амгүлнв джиргълән үүдәхин төлә күч-көлсчир, түрүн болдж, бийсәсн, олна комиссмү-дәс, эдл-ахусин гардачирас шулт-тә көдлмш некцхәх зөвтә.